

Fra kjøkkenbordet til doktorgrad

I 2050 må matproduksjonen i verden dobles. I Norge må matproduksjonen økes med 20% eller mer, avhengig av innvandring. Om 40 år eller mindre må vi evne og maksimere karbonbinding i jord og skog. Vi må kunne takle mye mer regn og snøsmelting, nye sykdommer på planter og hos dyr. Det må utvikles nytt plantemateriale. Og vi må ha utviklet ny fornybar energi som kan gjøre jordbruket uavhengig av fossilenergi og fossilt drivstoff og som kan bidra med overskuddsenergi til andre aktiviteter i samfunnet. Det er et potensial på mellom 50 og 100 TWH når vind, småkraft, biogass, bioenergi og andre teknologier utvikles. Det kanskje vanskeligste med de kommende klima endringene er den ustabilitet og uforutsigbarhet de skaper. Vi aner allerede noen konsekvenser av tidligere vårer og mer regnblandet snøsmelting, men dette er nok bare en svak forsmak på det vi kan vente oss når energien i overskuddskarbonet i atmosfæren frigjøres for alvor. Kunnskapsbehovet er enormt

Kunnskap, kunnskap, kunnskap

En av de virkelige smarte ordninger tidligere generasjoner bønder etablerte, var den nære kontakten mellom dyrker, forsker og utdanningssystemet. Kort vei mellom forskning og dyrker sikrer rask introduksjon av siste nytt. Dette samarbeidet ga fleksibilitet og solid forståelse for agronomiske problemstillinger, noe som blir ekstra viktig å få reetablert til å håndtere værforandringer og behovet for større matproduksjon.

Fragmentering av utdanningen

Det nye høyskolessystemet, som higer etter å få universitetsstatus, kan bli en utfordring. I de siste årene har det meste av landbruksfamilien gitt blaffen i situasjonen ved UMB og satset på at høyskolene skulle være nok spiss utdanning for de ulike kunnskapsbehovene samvirket og faglagene trenger. Det har vært en feil strategi og sørget for en svakere og annen type utdanning enn det vi trenger når naturen blir ugrei. Plantefagstudiene på UMB er sterkt svekket. Landbruksøkonomi er lagt ned, samtidig som vi har fått en ny samvirkelov. Landbruksmekanikk er borte, med kun et lite bachelor miljø igjen på Blæstad, noe som gjør det svært vanskelig å få til en kommunikasjon mellom verdens fremste verkstedklynge langs kysten og landbruket som nå tenger en ny maskinplattform. Husdyrfag sliter også. Etologi på dyr, laks, og hest tar mye av kapasiteten.

Dette er alvorlig. En næring uten omfattende doktorgradsstudier blir sterkt svekket og mister status i et kunnskapsfokusert samfunn. Og det svekker vår innovasjonskraft og omstillingsevne, kraftig. Høgskolene er kommet for å bli. Vi må finne en plass for dem i landbruksutdanningen som styrker utdanningen og ikke svekker nivået. Det blir like viktig å få til et offensivt samarbeid mellom skoleslagene som det er for samarbeidet mellom praktiker og forsker. For å få til forskere med internasjonal kvalitet innen landbruksmekanikk kan man tenke seg følgende løp. Bachelor på Blæstad i landbruksmekanikk, Master på UMB i plantefag og doktorgradsstudie i mekanikk i et samarbeid mellom UMB, Blæstad og Høgskolen i Hedmark.

Kjøkkenbordet

Hvordan er samtalen ved kjøkkenbordet i dag? I den grad det er noen samtale er nok oppfatningen at det er viktigst å skaffe seg et annet yrke først, før man foretar en lettvent løsning for å skaffe seg nok kompetanse til å drive et jordbruk. Svak lønnsomhet, leiejordsproblematikk og stor avgang av bønder til under kritisk masse, drar alt i en negativ

retning. Hva skal til for å snu samtalen? Hvordan klare å motivere til det viktigste yrke vi har? Det er ikke noen enkle svar, men vi må få dreis på jordbruksskolene igjen. Noen skoler fungerer bra, men det er langt igjen til å få skoler som appellerer til by og bygdeungdom. Konkurransen mellom skoleslagene er stor og uten et interessant tilbud blir man akterutseilt. Skoleslaget er også svært dyrt og følges med argusøyne av fylkeskommunens økonomer.

På Mæhre landbruksskole har vi tenkt nytt. Nord-Trøndelag er det fylket i landet som er mest avhengig av jordbruket som næring. Fylkeskommunen har satsset sterkt på skolen. Vi har brakt inn NTNU forskere. Termisk varmelagring er et nytt forskningsprosjekt. En biogassreaktor er under planlegging. Innovasjon Norge, Nord Trøndelag Energiverk er med og finansierer. Cenbio på UMB er med og forsker og NTNU studenter viser interesse for å gjøre mastegradsarbeide ved skolen. Et sikkerhetssenter er under utvikling og man lukter på tanken om å få etablert en inkubator som også kan samarbeide med verkstedindustrien i området. Håpet er at et slikt strategisk nytt arbeid skal skape interesse for å gå skolen. Ikke bare for ungdom som skal overta gård, men også for annen ungdom som har interesse for naturvitenskapelige studier. Landbruksskolene må rekruttere bredere enn odelsgutter og jenter. Vi har ca 5400 stillinger som trenger topp utdannet ungdom. Målet for det hele er at samtalen ved kjøkkenbordet skal snus til å ta en offensiv landbruksutdanning først, og eventuelt et annet yrke etterpå, for å ha noe å falle tilbake på.

Landbruk mer enn matproduksjon

Bondelaget har de siste 20 år arbeidet langsiktig med annen næringsutvikling. Reiseliv, bygdeturisme, laksefiske, Inn På Tunet, m.m. Denne utviklingen trenger også svært kompetent utdanning. Det er nok å arbeide med for landbruksskolene, og det er tvingende nødvendig å bryte den negative utviklingen vi er inne i.

Svein Guldal